

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΩΡΑ ΜΗΔΕΝ

**Τοῦ Χωρεπισκόπου Τριμυθοῦντος
Δρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ.**

Ἡ καθημερινότητα τῆς ζωῆς μᾶς ἀνάγκασε νὰ προσεγγί-
ζουμε τὴν ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων πολλὰς φορὲς μὲ ἀπλοϊκό-
τητα, ἢ καὶ μὲ ἐκκοσμικευμένο τρόπο, μᾶς διαφεύγει δὲ ἡ βα-
θύτατη θεολογικὴ, κοσμολογικὴ καὶ ἀνθρωπολογικὴ ἔννοια
τοῦ πάντοτε ἐπίκαιρου γεγονότος καὶ ὁ σκοπὸς τῆς παρουσίας
τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο αὐτὸ τρόπο τῆς ἐνανθρω-
πήσεως τοῦ αἰώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατέρα, τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ. Τὰ ἐρωτήματα, ποὺ ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὴ Γέννηση τοῦ Θε-
ανθρώπου Χριστοῦ, εἶναι καὶ πολλὰ καὶ δύσκολα, ἀλλὰ ὁ
ἄνθρωπος, ἂν θέλει νὰ κατανοήσῃ τὴ σημασία ποὺ ἔχει γιὰ τὸν
ἴδιο αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονὸς, πρέπει, κατὰ τὸ μέτρο τῶν δυνατο-
τήτων του, νὰ ἐνσκήψῃ καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν κατανόηση τοῦ
«μυστηρίου». Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἶναι: Ἡ Γέννη-
ση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ γεγονὸς ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴν
ὑπόλοιπη ἀποκάλυψη τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναν-
θρώπησή του; Ποία ἡ σχέση τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν
«οἰκονομία» τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τὴ «θεολογία» τῆς «ἐνδο-
τριαδικῆς» ζωῆς; Ποῖος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος γεννήθη-
κε ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία στὴ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας; Πῶς ὁ
ἄνθρωπος σχετίζεται μὲ τὸ γεγονὸς τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεαν-
θρώπου Χριστοῦ; Θὰ καταβληθεῖ προσπάθεια νὰ δοθεῖ ἀπάν-
τηση σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ στὸ παρὸν κείμενο. Οἱ
ἀπαντήσεις θὰ δοθοῦν μέσα ἀπὸ τὴν ἐξέταση τοῦ θέματος σὲ

τρεις ἐνότητες: 1. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «πρωτότοκος πάσης κτίσεως». 2. Ἡ αἰδία καὶ ἡ ἐν χρόνῳ γέννηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. 3. Ἡ «καινότητα» τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως.

1. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «πρωτότοκος πάσης κτίσεως».

Ἡ ἐκ Παρθένου γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ γιὰ τὴν ἁγία Γραφή καὶ τὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας ἀποκάλυψη Θεοῦ. Τί εἶδος ἀποκαλύψεως εἶναι καὶ πῶς κατανοεῖται; Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, στὸ Λόγο του περὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ¹, ἀναφέρει τρεῖς γεννήσεις τοῦ προαιώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ: «Τὴν ἐκ σωμάτων, τὴν ἐκ βαπτίσματος, καὶ τὴν ἐξ ἀναστάσεως... Ταύτας δὴ τὰς γεννήσεις ἀπάσας παρ' ἐαυτοῦ τιμήσας ὁ ἐμὸς Χριστὸς φαίνεται τὴν μὲν, τῷ ἐμφυσήματι τῷ πρώτῳ καὶ ζωτικῷ· τὴν δὲ τῇ σαρκώσει, καὶ τῷ βαπτίσματι, ὅπερ αὐτὸς ἐβαπτίσατο· τὴν δέ, τῇ ἀναστάσει, ἧς αὐτὸς ἀπήρξατο· ὡς ἐγένετο πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, οὕτω καὶ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν γενέσθαι καταξιώσας»².

Ἡ κατὰ σάρκα Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοποθετεῖται ἐντὸς τῶν θεολογικῶν διαστάσεων γιὰ τὴν ὀρθὴ κατανόησίν της, γιατί δὲν ἀποτελεῖ ἓνα γεγονός ἀνεξάρτητο τῆς παρουσίας καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἶναι ἡ συνέπεια καὶ ἡ συνέχεια τῆς παρουσίας τοῦ αἰδίου καὶ προαιώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν ἱστορία, μέσα στὸ χρόνο. Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ γίνει ἡ διάκριση ἀφ' ἐνὸς μὲν μεταξὺ τῆς αἰδίας καὶ προαιωνίας ὑπάρξεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ συνέπεια τοῦ προαιώνιου Λόγου, ὁ ὁποῖος γεννᾶται προαιωνίως καὶ αἰδίως ἀπὸ τὸν Πα-

1. Σημειώνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη Γέννηση καὶ Βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ συνεορτάζονταν. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν δύο ἐορτῶν ἐγένετο στὴ Δύση κατὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰῶνα καὶ στὴ συνέχεια διαδόθηκε καὶ στὴν Ἀνατολή. Βλέπε: Γεωργίου ΚΑΚΚΟΥΡΑ, «Πότε καὶ πῶς καθιερώθηκε ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων», «Ἀπὸστολος Βαρνάβας», 12 (1987), σελ. 385-388.

2. Λόγος Μ', Εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα Β', PG 36, 360B – 361A.

τέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς χρονικῆς καὶ πεπερασμένης ὑπάρξεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ σημεῖο αἰχμῆς εἶναι ἡ συνάντησις, ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ αἰώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατέρα, ὁ ὁποῖος εἶναι χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχουν ἀρχὴ καὶ τέλος, τοῦ ἄκτιστου καὶ τοῦ κτιστοῦ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής³ διδάσκουν, πὼς ἡ παρουσία τοῦ προαιώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατέρα καὶ ἡ ἀποκάλυψή του ἐντὸς τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας ἔχει τὴν ἱστορικὴ ἀρχὴ τῆς μετὰ τὴν ἱστορικὴ ἀρχὴ τῆς δημιουργίας. Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ παρουσία τοῦ προαιώνιου Λόγου τοῦ Πατέρα στὸν κόσμο ἀποκαλύπτεται διὰ τῆς δημιουργίας. Ἐνεκα τούτου ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διερμηνεύει: «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν*» (Ἰω. 1: 1- 3).

Οἱ ἔννοιες «*πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς*», «*πρωτότοκος πάσης κτίσεως*», «*πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν*», οἱ ὁποῖες χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸ Θεολόγο στὸ ἀνωτέρω κείμενο, εἶναι ἐρανισμένες ἀπὸ τὸν ἀπ. Παῦλο (Ρωμ. 8:29. Κολ. 1:15, Κολ. 1:18). Σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, ὁ Χριστὸς εἶναι, πρῶτον, «*πρωτότοκος πάσης κτίσεως*» (Κολ. 1:15). Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ γίνεται ἀναφορὰ στὴν αἰδία γέννησις τοῦ Λόγου ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ἡ γέννησις αὐτὴ εἶναι πράξις ἀγάπης τοῦ Πατέρα πρὸς τὸν Υἱό, «*σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα*» (Μκ. 1:11), ὅπως πράξις ἀγάπης εἶναι καὶ ἡ ἐκπόρευσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸν Πατέρα. Καθίστανται ἔτσι ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα φυσικοὶ μέτοχοι τῆς θεότητος, «ὁμοούσιοι» μὲ τὸν Πατέρα, σύμφωνα μὲ τὴ θεολογία τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐξ ἄλλου, ὅμως, ὁ Λόγος τοῦ Πατέρα εἶναι «*πρωτότοκος*

3. Λόγος Μ', Εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα Β', PG 36, 360B – 361A. Ambiguum Liber, PG91, 1316A – 1317C.

πάσης κτίσεως», γιατί ἡ ἀγάπη αὐτῆ τοῦ Πατέρα ἀποκαλύπτεται καὶ προσφέρεται πρὸς τὸν ἄνθρωπο ὡς δυνατότητα κατὰ χάρη μετοχῆς διὰ τῆς δημιουργίας, ἡ ὁποία ἐγίνε διὰ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἴδια θεολογικὴ θέση διατυπώνει καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης: «*Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν*». Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπιπρόσθετα «*πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς*» (Ρωμ. 8:29). Ἡ ἐξειδίκευση ἀπὸ τὸ «πρωτότοκος πάσης κτίσεως» στὸ «πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς» συνδέει τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ σκοπὸ τῆς δημιουργίας του. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἡ θεολογικὴ αὐτὴ θέση διατυπώνεται μὲ τὴν «*κατ' εἰκόνα*» καὶ «*καθ' ὁμοίωσιν*» Θεοῦ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου (Γεν. 1:26-27). Ὁ ἀπ. Παῦλος, ἐντάσσοντας τὴν Παλαιδιαθηκικὴ θεολογία στὴ θεολογία τῆς ἐνσαρκώσεως καὶ τῆς σωτηριολογίας, καθιστᾷ σαφὲς ὅτι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ αἰδίου Λόγου ἀποσκοπεῖ στὴν υἱοθεσία τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι, ὁ Χριστὸς εἶναι «*πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς*». Ὁ Χριστὸς, ἀκόμα, εἶναι «*πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν*», γιατί μὲ τὴν ἀνάστασίν του ὑπερβαίνει τὴ φθορὰ καὶ τὸ θάνατο καὶ γίνεται ἡ ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς ὑπερβάσεως τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου ἀπὸ ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Σ' αὐτὴ τὴ ἐνότητα θὰ μπορούσαμε νὰ προσθέσουμε καὶ μία τέταρτη ἔννοια «*πρωτοτόκου*», γιατί μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση ἐνώνονται «*ἀσυγχύτως, ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως*», γεγονὸς τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει προηγούμενο στὴν κτίση.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο, πλέον ἐξειδικευμένα, ἡ παρουσία τοῦ Λόγου τοῦ Πατρὸς εἶναι συνδεδεμένη μὲ «*τῷ ἐμφυσήματι τῷ πρώτῳ καὶ ζωτικῷ*». Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς, σὲ σχόλιό του στὸν ἀνωτέρω Λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, συγκρίνει τὶς δύο ἱστορικὲς γεννήσεις τοῦ προαιώνιου Λόγου ὡς ἀκολούθως: «*Ὁ γὰρ τῆς γενέσεως ἔνεκεν τοῦ πρώτου Ἀδάμ ἄνθρωπος γενέσθαι καταδεξάμενος, καὶ γεννηθῆναι τῆς*

αὐτοῦ παραβάσεως χάριν οὐκ ἀπαξιώσας, διὰ μὲν τῆς γενέσεως τὴν πρὸς τὸν πεσόντα συγκατάδασιν, διὰ δὲ τῆς γεννήσεως τὴν πρὸς τὸν καταδικασμένον ἐκούσιον κένωσιν ἐπεδείξατο· τῇ μὲν γενέσει φυσικῶς εἰς ταυτὸν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν ζωτικὴν ἀγόμενος ἔμπνευσιν, ἐξ ἧς τὸ κατ' εἰκόνα λαβὼν ὡς ἄνθρωπος ἄπρατον διέμεινεν ἔχων τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀναμαρτησίας καὶ ἄχραντον· τῇ δὲ γεννήσει κατὰ τὴν σάρκωσιν τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τῆς φθορᾶς ὁμοίωσιν ἐκουσίως διὰ τῆς δουλικῆς μορφῆς ὑποδὺς τοῖς αὐτοῖς παραπλησίως ἡμῖν κατὰ θέλησιν ὑποκεισθαι φυσικοῖς παθήμασι χωρὶς ἁμαρτίας, ὡς ὑπεύθυνος ὁ ἀναμάρτητος, ἡνέσχετο. Κατ' ἄμφω γὰρ ταῦτα μέρος τεμῶν ἐκ μερῶν συνετέθη, καὶ γέγονε τελείως νέος Ἀδὰμ, τὸν πρῶτον τοῖς κατ' ἄμφω μέρεσιν Ἀδὰμ ἐν ἑαυτῷ φέρων ἀμείωτον»⁴.

Τίθενται σημαντικὰ θεολογικὰ ζητήματα ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν προαιώνιο Λόγο τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ θεῖο «ἐμφύσημα» ἔλαβε τὸ «κατ' εἰκόνα»⁵. Ὁ Χριστός, ὡς αἰώνιος Λόγος τοῦ Πατέρα, εἶναι φυσικὴ «εἰκόνα» τοῦ Πατέρα. Κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλο, ὁ Χριστὸς «ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου» (Κολ. 1:15). Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος, στὴν πρώτη περίπτωσι τῆς «γενέσεως» μὲ τὸ «ἐμφύσημα», λαμβάνει κατὰ χάριν τὸ «κατ' εἰκόνα». Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ χαρίζει τὸ «κατ' εἰκόνα» στὸν δημιουργηθέντα ἄνθρωπο, ὡς πράξι «συγκαταβάσεως». Στὴ δεύτερη περίπτωσι, ἡ διὰ τῆς «γεννήσεως» τοῦ Λόγου ἀπὸ τὴν Παρθένο καὶ Θεοτόκο Μαρία πράξι ἀποτελεῖ πράξι «κενώσεως», ταπεινώσεως τοῦ Λόγου, χωρὶς νὰ ἔχει ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἦταν καταδικασμένος ἕνεκα τῆς πτώσεως στὴν ἁμαρτία. Καὶ στίς

4. Ambiguorum Liber, PG91, 1316CD – 1317A.

5. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου διεξάγεται ἀρκετὴ συζήτηση γιὰ τὸ ποῦ ἐντοπίζεται τὸ «κατ' εἰκόνα» στὸν ἄνθρωπο. Σύμφωνα μὲ τὴ θεολογία τοῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τὸ «κατ' εἰκόνα» ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὸν ἴδιο τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι φυσικὴ εἰκόνα τοῦ Πατέρα.

δύο περιπτώσεις, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἰσέρχεται στὶς ἀνθρώπινες συνθήκες, καὶ στὴν μὲν πρώτη προσφέρει τὸ δῶρο τῆς ἐλευθερίας στὸν ἄνθρωπο, ὅμως ὁ ἴδιος ὁ Λόγος δὲν ὑπόκειται στὴ φθορὰ τῆς ἐλευθερίας, ὅπως ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν πτῶση, ἀλλὰ παραμένει ὡς Λόγος ἄχραντος καὶ ἀναμάρτητος. Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὴν ἐκ Παρθένου γέννηση διατήρησε ἐπίσης τὴν ἀναμαρτησία, παρὰ τὸ ὅτι ἔχει λάβει ὅλα τὰ φυσικὰ παθήματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Εἶναι προφανὲς ὅτι γίνεται τυπολογικὴ σύγκριση, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς δημιουργίας τοῦ πρώτου Ἀδάμ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ νέου Ἀδάμ, τοῦ Χριστοῦ.

Ἐντὸς τῆς ἱστορίας, κατὰ συνέπεια, πραγματεύονται τρεῖς «γεννήσεις» τοῦ προαιώνιου καὶ αἰδίου Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατέρα: Μία κατὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, μία κατὰ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε ἀπὸ τὴν Παρθένο καὶ Θεοτόκο Μαρία στὴ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ τὴ Βάπτισή του στὸν Ἰορδάνη ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸ Βαπτιστὴ, καί, τέλος, μία τρίτη «γέννηση» κατὰ τὴν ἀνάστασή του. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται στὸ «ἐμφύσημα» τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Πρωτόπλαστους, ὅπου ὁ ἄνθρωπος, διὰ τοῦ Λόγου γίνεται «ψυχὴ ζῶσα». Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, συνεπῶς, εἶναι «πρωτότοκος πάσης κτίσεως». Ἡ δεύτερη ἀφορᾷ, ἀφ' ἑνὸς μὲν στὴ σαρκικὴ γέννηση τοῦ Λόγου ἀπὸ τὴ Θεοτόκο, ἀφ' ἑτέρου δὲ στὴ βάπτισή τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπου θεβαιώνεται ἀπὸ τὸν Πατέρα ὅτι «οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός» (Μτ. 3:17). Ἔτσι, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι «πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς». Ἡ τρίτη, τέλος, «γέννηση» συσχετίζεται μὲ τὴν ἀνάστασι, ὅπου δημιουργεῖται ἡ νέα σχέση τοῦ Λόγου μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση, γιατί ἡ ἀνθρώπινη φύση εἰσέρχεται πλέον δοξασμένη στὸν οὐρανό. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι, κατὰ συνέπεια, «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν». Ἐκεῖνο ποὺ ἐξάγεται ὡς συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ ἐν χρόνῳ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ συνέχεια καὶ συνέπεια τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Λόγου κατὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ συνεχι-

ζει με την ανάσταση. "Αλλωστε, χωρίς την ανάσταση δεν θα είχαν νόημα οί δύο προηγούμενες γεννήσεις του Λόγου⁶. Συνάγεται ότι, όταν οί άγιοι Γρηγόριος ό Θεολόγος και Μάξιμος ό Όμολογητής χρησιμοποιούν τον όρο «γεννήσεις» για τόν Λόγον του Θεού, έννοούν τή φανέρωση του Λόγου έντός της ιστορίας.

Έκτός των άνωτέρω τριών χρονικών γεννήσεων ύπάρχει ή μία και μοναδική αιώνια και αΐδια γέννηση του Υίου και Λόγου του Θεού. Αυτή ή γέννηση δεν προβάλλεται ούτε πρὸς συναρίθμηση, ούτε πρὸς σύγκριση με τίς τρεῖς άνωτέρω «γεννήσεις», γιατί πρόκειται για μία γέννηση που άφορᾷ στην «ένδοτριάδική ζωή» του Θεού, ένῳ οί ιστορικές «γεννήσεις» του Λόγου του Πατέρα έντάσσονται στην «οίκονομική» άποκάλυψη του Τριαδικού Θεού. Όταν στη θεολογία γίνεται λόγος περί της «οίκονομίας» του Θεού, έννοείται ό,τι συμβαίνει άπό μέρους του Θεού έντός του χρόνου, αυτό δέ γίνεται για να ύπάρχει διάκριση άπό τήν κατ' αυτό «θεολογία», δηλαδή τήν «ένδοτριάδική» ζωή και σχέση των προσώπων της άγίας Τριάδος που δεν έξαρτώνται άπό τόν χρόνο.

2. Ἡ αἴδια καὶ ἡ ἐν χρόνῳ γέννηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ό άγιος Μάξιμος διερμηνεύοντας και πάλιν τήν έννοια των δύο μορφών των «γεννήσεων» του Λόγου του Θεού, τήν αΐδια και τήν έν χρόνῳ, σχολιάζει: *«Μονώτατος γάρ ό Κύριος ήμῶν καὶ Θεός Ἰησοῦς Χριστός φύσει καὶ ἀληθείᾳ ἀπάτωρ ἐστὶ καὶ ἀμήτωρ καὶ ἀγενεαλόγητος, καὶ μήτε ἀρχὴν ήμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων· ἀμήτωρ μὲν διὰ τὸ ἄϋλον καὶ ἀσώματον καὶ παν-*

6. Διερωτόμαστε πὼς μία παρόμοια θεολογία διέφυγε τῆς προσοχῆς του Joseph MOINGT (Dieu qui vient à l'homme. De l'apparition à la naissance de Dieu. Les éditions du CERF. Paris 2005), ό όποίος αναπτύσσει μία χριστολογία που πλησιάζει πάρα πολύ τή χριστολογία του Όμολογητή Μαξίμου, χωρίς να αναφέρεται καθόλου στο Μάξιμο, επιπρόσθετα δέ έχει τήν έντύπωση, ότι έπεξεργάζεται μία νέας μορφῆς χριστολογία.

τελῶς ἄγνωστον τῆς ἄνω ἐκ τοῦ Πατρὸς προαιωνίου γεννήσεως· ἀπάτωρ δὲ κατὰ τὴν κάτω χρονικὴν ἐκ τῆς μητρὸς καὶ ἐνσώματον γέννησιν, ἧς κατὰ τὴν σύλληψιν τὸ διὰ σπορᾶς εἶδος οὐ κατεστήσατο· ἀγενεαλόγητος δὲ ὡς ἀμφοῖν αὐτοῦ τῶν γεννήσεων τὸν τρόπον ἔχων καθόλου τοῖς πᾶσιν ἄδατον καὶ ἀκατάληπτον»⁷. Οἱ θεολογικὲς αὐτὲς θέσεις στηρίζονται, ὅπως καὶ πρὶν, ἐπὶ ἀγιογραφικῶν δεδομένων καὶ ὁρολογιῶν. Ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, συγκρίνοντας τυπολογικὰ τὸν Μελχισεδὲκ μὲ τὸν Χριστὸν, γράφει: «Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ ... ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ νίῳ τοῦ Θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές» (Ἑβρ. 7:1-3). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπάτωρ, ἀμήτωρ καὶ ἀγενεαλόγητος. Εἶναι «ἀμήτωρ» ὅσον ἀφορᾷ στὴν πρώτη προαιώνια καὶ αἰδία γέννησή του ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ εἶναι χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος, δηλαδὴ ἀναρχος καὶ αἰώνιος. Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἐπίσης «ἀπάτωρ», δεδομένου ὅτι σαρκώθηκε «ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου».

Οἱ σχολιασμοὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ἀναφέρουν σὲ ἓνα ἄλλο σχῆμα κατανόσεως τόσο τῆς προαιωνίας γεννήσεως, ὅσο καὶ τῆς ἐν χρόνῳ γεννήσεως τοῦ προαιωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Τὸ σχῆμα αὐτὸ συνοψίζεται στὴν «προαιώνια ὑπαρξή» τοῦ Λόγου καὶ στὴν ἐν χρόνῳ γέννησή του. Ἦταν ἓνα πρόβλημα ποὺ ἀπασχολοῦσε τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τοὺς χρόνους ποὺ ὁ Λυτρωτὴς Χριστὸς ἐπιτελοῦσε τὸ σωτήριο ἔργο του ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ συζήτηση περιστρεφόταν περίξ ἀγιογραφικῶν κειμένων καὶ γεγονότων ποὺ διαπίστωναν ὅτι διαδραματίζονταν στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνας υἱὸς ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ· τοῦ Δαυὶδ. λέγει αὐτοῖς· πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν Πνεύματι Κύ-

7. Ambiguorum Liber, PG91, 1141D – 1144A.

ριον αὐτὸν καλεῖ λέγων, εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; Εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;» (Μτ. 22:41-45). Τὴν προαιώνια ὑπαρξὴ τοῦ Λόγου ἐξυπακούει καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Ἰω. 1:1-5), ὅπως καὶ ὁ ἅπ. Παῦλος (βλέπε: Κολ. 1:13-20. Ἐφ. 1:3-14). Ἡ προαιώνια ὑπαρξὴ τοῦ Λόγου ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρία τῆς ἀναπτύξεως τῆς θεολογίας τῶν πολλαπλῶν «γεννήσεων» τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, «γεννήσεων» ὑπὸ τὴν ἔννοια τῶν κατὰ διάφορα σχήματα καὶ τρόπους ἀποκαλύψεων του μέσα στὴ δημιουργία.

Γιὰ τὸν Ὁμολογητὴ Μάξιμο, ἡ ἐν χρόνῳ ἐνανθρωπὴση τοῦ αἰώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ μυστήριον «τὸ ἀποκεκρυμμένον μὲν ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νῦν δὲ φανερωθὲν διὰ τῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀληθινῆς καὶ τελείας ἐνανθρωπήσεως»⁸. Ὁ ἴδιος Πατέρας καὶ πάλιν, ἐρμηνεύοντας ἀλληγορικὰ τὴν εἰκόνα τῆς χρυσῆς λυχνίας εἰς τὸν προφήτη Ζαχαρία (4:2-14), δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς ὁποίας δρῖσκονται τοποθετημένες δύο «ἐλαῖαι», τίς συνδέει μὲ τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ σχολιάζει ὡς ἀκολουθῶς: «Δεξιὸν, οὖν, τὸ κατὰ πρόνοιαν τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως ὑπάρχει μυστήριον, ὡς ἐνεργητικὸν τῆς ὑπὲρ φύσιν χάριτι πρὸ τῶν αἰώνων προορισθείσης τῶν σωζομένων θεώσεως· ἥς οὐδεὶς τὸ παράπαν κατὰ φύσιν τῶν ὄντων ἐφικέσθαι δυνήσεται λόγος· εὐώνυμον δέ, τὸ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ζωοποιοῦ πάθους τοῦ κατὰ σάρκα παθεῖν δουληθέντος Θεοῦ, σαφῶς ὑπάρχει μυστήριον· ὡς ἐνεργητικὸν μὲν τῆς τῶν ἐπεισαχθέντων ἐκ τῆς παρακοῆς τῇ φύσει παρὰ φύσιν πάντων ιδιωμάτων καὶ κινήματων παντελοῦς ἀναιρέσεως· ποιητικὸν δέ, τῆς τῶν προηγουμένως κατὰ φύσιν πάντων ιδιωμάτων τε καὶ κινήματων ἀνελλιποῦς ἀποκαταστάσεως»⁹. Ἐδῶ βεβαίως ἐπεξηγοῦνται οἱ σκοποὶ τῆς ἐν χρόνῳ ἐνανθρωπήσεως τοῦ προ-

8. Ambiguorum Liber, PG91, 1097B.

9. Questiones ad Thalassium 63, PG90, 684A.

αιώνιου Λόγου τοῦ Πατρός. Ὁ πρῶτος σκοπὸς εἶναι ἡ πραγμάτωση τῆς αἰώνιας δουλῆς τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ θέωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα διὰ τοῦ αἰώνιου Λόγου του μὲ σκοπὸ νὰ τὸν καταστήσει κοινωνὸ τῆς χάριτός του. Ἡ ἀποτυχία, ὅμως, τοῦ ἀνθρώπου προδιαγράφει τὸ δεύτερο σκοπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἄρση ὅλων τῶν ἀρνητικῶν ἐπιπτώσεων τῆς πτώσεως καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ ἀποκατάσταση τῆς πρώτης τάξεως πραγμάτων κατὰ τὸν ἀρχικὸ σκοπὸ καὶ στόχο τῆς δημιουργίας.

3. Ἡ «καινότηता» τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως.

α. *Ἑνωση τῶν δύο φύσεων.* Εἴτε γιὰ τὸν ἕνα σκοπὸ εἴτε γιὰ τὸν ἄλλο, ἢ καὶ γιὰ τὸ συναμφότερο, ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ αἰώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ συνιστᾷ μία θεία καινοτομία. Εἶναι τὸ νέο τὸ ὁποῖο διώνεται ὡς ἕνθεο μυστήριον καὶ παραμένει ἀκατανόητο καὶ ἀνερμήνευτο γιὰ τὴν ἀνθρώπινη διάνοια καὶ λογικὴ. Ἡ ἐνανθρώπιση σημαίνει τὴν μὲ ἕνα νέο καὶ ἀνήκουστο τρόπο εἴσοδο τοῦ προαιώνιου Λόγου στὴν ἱστορία, τὴ συνένωση τῆς θείας μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ «καινόν» μυστήριον, γιατί ἡ αἰώνια φύση του ἐνώνεται ὑποστατικὰ μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση, μία ἔνωση πὺ εἰσάγει τὴν ἀνθρώπινη φύση στὴν αἰωνιότητα. *«Διπλοῦς δὲ ὢν τὴν φύσιν ὁ Κύριος, εἰκότως θίον ἔχων ἐφάνη κατάλληλον, νόμῳ τε θείῳ καὶ ἀνθρωπίνῳ, κατὰ ταυτὸν ἀσυγχύτως συγκεκροτημένον· καινὸν καὶ αὐτὸν οὐχ ὡς μόνον ξένον τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ παρὰδοξον, καὶ οὐπω τῇ φύσει τῶν ὄντων διεγνωσμένον, ἀλλὰ καὶ χαρακτηῖρα καινῆς τοῦ καινῶς διώσαντος ἐνεργείας»*¹⁰. Ἡ «καινότηता» τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως δὲν ἐντοπίζεται σὲ μόνη τὴν ἔνωση τῶν δύο φύσεων, ἔνωση ξένη καὶ παρὰδοξη γιὰ τὴν κτιστὴ φύση τῶν κτιστῶν ὄντων, ἀλλὰ, ἐπιπρό-

10. Ambiguorum Liber, PG 91, 1057CD.

σθετα, καὶ στὸ γεγονὸς τῆς συνεργίας τῶν δύο ἐνεργειῶν, τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρώπινης. Ἀπὸ τῆ στιγμῇ ποὺ ὁ αἰώνιος Λόγος λαμβάνει τὴν ἀνθρώπινη φύση σημαίνει ὅτι εἰσέρχεται ἐντὸς τῶν ἀνθρωπίνων συνθηκῶν καὶ τὶς καθιστᾷ καὶ δικές του¹¹. Αὐτὸ διατυπώνεται μὲ πολὺ ἔξοχο τρόπο ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη: «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας» (Ἰω.1:14). Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ αἰώνιος Λόγος ἔλαβε τὴ «σάρκα» καὶ «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» σημαίνει τὴν ἐξ ὁλοκλήρου εἴσοδό του στὴν ἱστορία, ὁ δὲ Θεὸς γίνεται «ὁ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων»¹². Κατὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ χώρος ὅπου ἐμφανίζοταν ἦταν ἡ «σκηνή», μέσα στὴν ὁποία βρισκόνταν οἱ πλάκες τοῦ Νόμου. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρεται στὴν παρουσία αὐτῆ ἐντὸς τῆς σκηνῆς γιὰ νὰ κάνει τὸ συσχετισμὸ καὶ νὰ μᾶς ἐρμηνεύσει τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ ὡς «ἄλλη σκηνή» - «ἐσκήνωσε» -, μέσα στὴν ὁποία κατοικεῖ τὸ πλήρωμα τῆς

11. Ὁ «Merleau-Ponty parle de la chair du monde, de la chair du corps, de celle du temps, de celle du langage, de la couleur, du son, d'autrui, des choses : toutes ces chairs sont une seule chair, «tissu» commun de toute chose, trame de leur commune appartenance au monde, «texture» qui fait qu'il a au monde et que le monde englobe tout ce qui est, ce d'ou le voyant, la chair sentante, «émerge» comme de «son double» qu'il a créé ou d'une «extension de sa chair». Παράθεση ἀπὸ τὸν Joseph MOINGT, Dieu qui vient à l' homme, De l'apparition à la naissance de Dieu. Les éditions du CERF. Paris 2005, p. 32. Ἐδῶ γίνεται φιλοσοφικὴ διαπραγμάτευση τῆς ἐννοίας «σὰρξ» μέσα σὲ ἐνδοκοσμικὰ πλαίσια καὶ ἐννοιες. Στόν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη ἡ ἐννοια τῆς «σαρκὸς» συνδέεται μὲ τὴ θεολογία. Ἡ πρόσληψη τῆς σαρκὸς ἀπὸ τὸν προαιώνιο Λόγο τοῦ Θεοῦ σημαίνει καὶ τὴν ὑπέρβαση τῶν ὁρίων ποὺ θέτει ἡ ὕλη τῶν ὑλικῶν σωμάτων.

12. Βλέπε: Joseph MOINGT, Dieu qui vient à l' homme, De l'apparition à la naissance de Dieu. Les éditions du CERF. Paris 2005, pp. 381–465. Ὁ Karl BARTH (Church Dogmatics II.2 The Doctrine of God. T. & T. Clark International. London – New York, 2004, pp. 95-99), κάνει ἐκτενὴ ἀνάλυση τοῦ κειμένου τοῦ προλόγου τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη. Γιὰ τὸν Karl Barth, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὡς ὁ προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὁ πρῶτος «κεκλημένος» ἀπὸ τὸν Πατέρα, μὲ σκοπὸ καὶ συνέπεια τὴν κλήση ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι σημειώνει: «He is the election of God before which and without which and beside which God cannot make any other choices. Before Him and without Him and beside Him God does not, then, elect or will anything. And He is the election (and on that account the beginning and the decree and the Word) of the free grace of God» (Ibid., p. 94).

θεότητας. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ σκηνὴ τῆς σάρκας, τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, ἀποκαλύπτεται ἡ ἀλήθεια περὶ τοῦ Λόγου, ὅτι εἶναι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς.

6. *Ἡ ἐκ Παρθένου γέννηση.* Ἡ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μέχρι καὶ σήμερα ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἀμφισβητοῦν τὸ μυστήριον. Ὅμως, γιὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὴ ἡ ἐκ Παρθένου γέννηση ἀποτελεῖ κεντρικὸ σημεῖον ποὺ φανερώνει καὶ τὴν «καινότητα», τὸ νέο τοῦ μυστηρίου. Τόσο γιὰ τοὺς ἱεροὺς εὐαγγελιστές, ὅσο καὶ γιὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐκ Παρθένου γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ κεντρικὸ σημεῖον, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ μυστηρίου ποὺ προϋπάρχει στὴν αἰώνια βουλὴ τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς «καινότητας» αὐτῆς τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως. *«Τὸ θαυμαστόν ὄντως καὶ πρᾶγμα καὶ ἄκουσμα, γέννησιν γενέσθαι βρέφους καὶ πρόοδον, τῶν γεννητικῶν κλείθρων τῆς τεκούσης μὴ ἀνοιγόντων. Ἔδει γὰρ ὄντως, ἔδει τὸν ποιητὴν τῆς φύσεως δι' ἑαυτοῦ τὴν φύσιν ἐπανορθούμενον πρώτους καταλῦσαι τοὺς νόμους τῆς φύσεως, οἷς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς παρακοῆς τὴν αὐτὴν τοῖς ἀλόγοις ζώοις τοὺς ἀνθρώπους ἔχειν τῆς ἐξ ἀλλήλων διαδοχῆς ιδιότητα κατεδίκασε, καὶ οὕτω τῆς πρώτης καὶ ὄντως θείας δημιουργίας τοὺς νόμους ἀνανεώσασθαι, ἵνα ὁπερ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀπροσεξίας ὡς ἀσθενὴς ἠφάνισε, τοῦτο διὰ φιλανθρωπίαν ὁ Θεὸς ὡς δυνατὸς ἐπανορθώσῃται»*¹³. Ἡ ἐκ Παρθένου γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποσκοποῦσε στὴν κατάργηση τῶν ἐπιβληθέντων ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς παρακοῆς νόμων καὶ τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἀρχικῶν νόμων τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνανέωση αὐτὴ ἀποσκοποῦσε στὸ νὰ προσφέρει τὴν ἐλευθερίαν στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ δουλείαν τῶν νόμων

13. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Ambiguorum Liber*, PG91, 1276AB.

τῆς ἁμαρτίας.

γ. Ὁ προαιώνιος Λόγος «σὰρξ ἐγένετο». Ὁ προαιώνιος Λόγος τοῦ ἀναρχοῦ Θεοῦ γεννήθηκε πρὸ τῶν αἰώνων ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὅπως ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐκπορεύεται αἰωνίως τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὡς πράξη ἀγάπης καὶ κοινωνίας τῶν θείων προσώπων. Ὁ Θεός, ἐξ ἄλλου, δημιουργήσε τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ αἰώνιου Λόγου του. Ἡ δημιουργικὴ πράξη εἶναι φανέρωση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ τοῦ θελήματός του νὰ καταστήσει τὸν ἄνθρωπον μύστη τῆς ἀγάπης του. Ἄν ἐξετάσουμε τὴν πορεία τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον θὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὑπάρχει συνεχὴς ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι φθάνουμε στὸ σημεῖο μηδέν, δηλαδὴ στὴν ἐνσάρκωση τοῦ αἰώνιου Λόγου του στὸ ἱστορικὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐν χρόνῳ γεννήθηκε ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία στὴ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. «Οὕτω γὰρ ἡγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω. 3:16). Τὸ νέο, τὸ πρωτάκουστο συνίσταται στὸ ὅτι «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο» (Ἰω. 1:14), σὲ σχέση καὶ σύγκριση μὲ τὶς ἄλλες «γεννήσεις» τοῦ θείου Λόγου. Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ προαιώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐνσαρκὴ ἀποκάλυψη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνατρέπει κάθε φιλοσοφικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἔννοια καὶ διδασκαλία περὶ Θεοῦ, ἐνὸς Θεοῦ ὁ ὁποῖος θρίσκειται ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ἄγνωστος καὶ μακρὰν τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἀντίθετα, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν στὸν κόσμον, ἐνσαρκωμένος Ἐμμανουήλ, «ὁ Θεὸς μεθ ἡμῶν», ὁ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ «καινὴ» πράξη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ Πατέρα διὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πρὸς τὸν κόσμον καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀντιπροσφέρει, ὡς δῶρον ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα, τὸ σεσωσμένο ἄνθρωπον καὶ τὸν ἀναδημιουργημένο κόσμον.

Ἡ πράξις ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμος, ὅπως ἐκδηλώθηκε μὲ τὴ Γέννησὶ τοῦ θείου Λόγου του ἀπὸ τὴν Παρθένο καὶ Θεοτόκο Μαρία θὰ συνεχίσει νὰ ἐκδηλώνεται μέχρι τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστὸς ἔδωσε αὐτὴ τὴ διαβεβαίωση: «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Μτ. 28:20). Ἔτσι, ἀνοίγει ἡ ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ τῆς σχέσεως τοῦ προαιώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν κόσμο καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἀνταπόκρισις σ' αὐτὴ τὴν πράξιν ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ καθιστᾷ μὲ τὴ ζωὴ του ὁρατὴ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμο, διαφορετικὰ ὁ ἄνθρωπος ἀπωθεῖ τὸν Θεὸ ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἀποκόπτει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα.